

Séta a dohánygyárakban.

— Saját tudósítónktól. —

Három előkelő angol ur járt Budapesten a minap. Elkiváncoztak a dohánygyárba is és megmutatták nekik a lágymányosi gyárat. Mikor apróra megnézték itt mindent, a raktáraktól a csomagolásig a szivarkésztés minden csinjátbinját, távozóban szóvátették, hogy a páczolást nem mutatták meg nekik.

— Persze ez üzleti titok — mondta az egyik gentleman megértő hunyorgatással.

Hiába fogadkozott kalauzunk, az egyik csoportvezető dohánygyári tiszt, hogy nálunk egyáltalán nem páczolják a dohányt, az angolok csak mosolyogtak, bólogattak és szentül hiszik, hogy a páczoló-termet elkerülték velük. Hát az angol ezt nem is hiheti másképp. Angliában, de a kontinensen is majd mindenütt páczolják a szivarnak szánt dohányt is, s az angol dohánynak, a melynek egy része Magyarországból kerül ki, azért van olyan édeskés íze, mert gliczerinben áztatják s ezzel növelik a súlyát és nyerik a nagyobb hasznot.

A világos dohányra vonatkozóan különben itthon is sokan úgy vélik, hogy a dohány székeségét mesterséges uton érik el s ezért tartják jogosnak a panaszt, hogy a dohányjövedék nem gondoskodik elegendő világos dohányról. Pedig a világos dohány mennyiségét évről-évre a jó Isten szabja meg, a ki méltányolja is a dohányosok óhaját és mindig vagy husz százalékkal több világos dohányt ad, mint sötétet. A világos levelekből lesz azután a legtöbb szivarfajta borítója, belül azonban (*a báb*) minden szivar egyforma, kevert dohány s csak a szuggesztio hiteti el a szivarosokkal, hogy könnyebb, gyöngébb a külsőleg világos szivar. Ebben épp úgy rabjai vagyunk az illúzióknak, mint általában magában a dohányzásban is, a dohányos minden válogatásában. Elvégre vannak olyanok is, a kik a pettyes szivart keresik és esküsznek rá, hogy ez jobb minden másnál, pedig a dohánylevél pettyezettsége egy gombafajta kártevése, a mely a pettyek helyén megragja a levelet, és ha egyáltalán ad valami külön ízt a dohánynak, az csak kellemetlenebb lehet, mint az ép dohányé.

Mivel a jövő héten új szivarka jön forgalomba, a dohányjövedéki igazgatóság husvétii ajándéka: a *Mirjam*, aztán újítás történik a szivarok forgalomba hozatalánál is (az ötös csomagolási rendszerrel) és már kiment a dohánygyárakba a rendelet, hogy ezentúl válogatás nélkül dolgozzák fel a világos és barna dohányt, bejártuk a fővárosnak mind a három dohánygyárát és megismertetjük itt a szivar- és szivarkagyártás menetét.

Budapesten három dohánygyár van: a lágymányosi (régii ferenczvárosi), az óbudai és a siputczai, a mely utóbbi a legöregebb és egy-két év múlva modern épületbe költözik. Az óbudai gyárban csak szivarkákat és szivarkadohányt készítenek, a lágymányosi és siputczai gyárakban pedig kizárólag szivarokat. Kalauzom a lágymányosi gyárban *Zieher* Antal osztályvezető, a ki *Haracsek* László miniszteri tanácsos, dohányjövedéki központi igazgató és *Zolnay* Vilmos kir. tanácsos, dohánygyári igazgató engedélyével apróra megmutogat mindent.

A raktárakból az eredeti csomagolásban legelőbb az ugynevezett *áztatóba* kerül a dohány. Pálmaháncs-kosarakban jön a havanna-dohány, a brazíliai és manilla-dohány, nagy bálókban a belföldi dohány. Csomagolásáról, a dohánylevelek kötéséről és illatjáról nyomban tudják a munkásnők, hogy milyen dohány került eléjük. Kibontják a csomagot és az egyes levélkötegeket szárúknál egy pillanatra beállítják egy dézsa állott vízbe. A szivarkésztésnél használatos dohányt, a mely

a gyárba érkezve olyan száraz, hogy porrá törik a fogásnál, így teszik annyira nyirkossá, hogy gyurni lehet. A pipadohányt alkalmas helyiségben gőzzel nyirkosítják, a szivarkakészítésnél pedig vízzel permetezik a dohányleveleket.

Az áztatásnak egyetlen célja, hogy a kiszáradt leveleket feldolgozható ruganyos állapotba hozza. Az áztatóból pihenni viszik a dohányt. Itt a hajszálnedvesség elvénél fogva a fölszitt víz átjárja a leveleket, melyekről az áztatóban lerázták a fölösleges vizet.

A munkába jutó dohányt pontosan kimérve kiosztják a munkásnők közt, a kik szaporán neki látanak a dolognak. Hiszen legtöbbjük darabszámra dolgozik, s a kiknek napibérük van, azoknál is meg van szabva, hogy óránként hány darab szivart, vagy hány csomag dohányt kell elkészíteniök.

Az olcsóbb szivarfajtáknál még a régi módszer szerint csoportosan dolgoznak a munkásnők. Idősebb, ügyesebb munkásnők előbb kiválogatják a leveleket épség, minőség szerinti és osztályozzák, hogy a megjelölt szivarfajták melyikéhez használhatók. Az így átvett dohánylevelekből az egyik munkásnő, a *bábnő*, elkészíti a szivar vázát, belét és présbe teszi, a hol megkapja a különleges formáját. A másik munkásnő a bábra adja a fedőlevelet s az asztalán levő mértékhez igazítva, a pontos hosszúságban lenyesi a bábót.

A drágább szivarokkal egyazon munkásnő végez. Ő készíti a bábót is és teszi dobozokba a szivart, a mely rögtön prés alá megy, a hol nem darabonként, hanem a dobozban a forgalomra szánt darabszám szerint együtt nyomtatják le a szivarokat. A szivar hegyét iztelen mézgával ragasztják le.

A kész szivar pár órára szárítóba kerül, a hol szekrényekbe helyezik azokat és szivógépek fölszippantják belőlük a szükségtelen nedvességet.

A szivargyári termekben mindenütt tökéletes tisztaság és éppenséggel semmi dohánypor a levegőben. Vannak itt asszonyok, a kik negyven, sőt *hatvan* éve dolgoznak a dohánygyárban és makkegészségesek. Vannak családok, a melyeknek minden tagja dohánygyári munkás és együtt ül néha három generáció a családból. A kötelező elemi oktatás előtt való időben a munkásnők bevitték a gyárba és maguk mellett foglalkoztatták hetnyolcz éves leánykájukat is, s ezek azok, a ki félszázados szolgálattal mennek nyugdíjba. Jó ideje azonban már csak felserdült leányokat fogadnak fel a gyárak, ezek közt is válogatva a teljesen egészségeseket s a kötelező gyakori orvosi vizsgálat mindjárt kiselejtezi a netán elgyöngülteket.

Kellemetlenebb, de a munkásnők életkorán látszik, hogy még sem egészségtelen a pipadohány vágása és csomagolása. Itt már, különösen a dohány szítálásánál, ugyancsak nehéz felhők uszálnak a termekben, de azért a szita mellett szorgoskodó nénék mindegyike vigan elhagyta már a balzaci kort is. A pipadohány csomagolásánál forgatható asztallap körül négy-négy munkásnő foglalatoskodik. Kettő méri s adagolja, a harmadik csomagba teszi, a negyedik bepakolja a dohányt.

A szivarkagyártásnál, a mi Budapesten csak az óbudai gyárban történik, már alkalmas gépek végzik egy sereg szivarkafajta készítését. Itt a megpermetezett dohánycsomagokat szivarkafajták szerint kiválogatva, párhuzamos vágású gépek szeletelik és jórészt gépek dolgozzák fel. Például az új szivarka: a *Miriam* gépe elnyeli a dohányt és a másik pillanatban már kiadagolja az egy cigarettára való mennyiséget, azonközben a gép másik karja elkészíti a hüvelyt és míg egyet szippantana szivarjából, az ember, már ott a tálcán a kész cigaretta.

A gépeken kívül azonban, a melyek ugyan csak sok munkáskéz helyett dolgoznak, ezernéhány nő is foglalkozik az óbudai gyárban a szivarkatöltéssel. Egy részük maga adagol és végez minden munkát, míg nem kész keze közt a cigaretta, más termekben pedig csoportosan dolgoznak, megosztva egymással a munkát. És ez a lassubb utja a gyártásnak.

Burnótot, a mit főleg szerzetesek s apácák használnak, csak a lágymányosi gyárban készítenek s itt is rövid időszakokban. Évről-évre csökken a burnótfogyasztás. A burnótyártást férfiak végzik, s bár a dohánypor elviselhetetlennek látszik a termükben, legtöbbjük két-három évtizede foglalkozik itt. A dohánygyártással foglalkozók megbetegedési és halálozási statisztikája egyáltalán nem igazolja a föltevést, hogy ez a munka kifejleszti, vagy pláne előidézi a tuberkulózist.